

# **ÔN TẬP PHẦN VĂN HỌC**

---

## **A – MỤC TIÊU BÀI HỌC**

Giúp HS :

– Tổng kết, ôn tập một cách có hệ thống những kiến thức cơ bản về văn học Việt Nam (truyện và kịch từ Cách mạng tháng Tám năm 1945 đến hết thế kỉ XX) và văn học nước ngoài đã học trong SGK *Ngữ văn 12*, tập hai ; vận dụng linh hoạt và sáng tạo những kiến thức đó.

– Rèn năng lực phân tích văn học theo từng cấp độ : tác phẩm, hình tượng, ngôn ngữ văn học,...

## **B – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý**

### **I – NỘI DUNG**

#### **1. Đặc điểm bài học**

– Đây là bài học có tính chất tổng kết, hệ thống kiến thức, ôn tập về truyện và kịch của văn học Việt Nam từ Cách mạng tháng Tám năm 1945 đến hết thế kỉ XX và văn học nước ngoài. Dựa vào câu hỏi trong SGK và bổ sung thêm những câu hỏi cần thiết, GV hệ thống, củng cố và khắc sâu những kiến thức đã học cho HS.

– Qua bài học này, GV cần định hướng cho HS ôn tập, chuẩn bị cho thi tốt nghiệp THPT.

#### **2. Trọng tâm bài học**

Ngoài những tác phẩm truyện và kịch của văn học Việt Nam, GV cần lưu ý cho HS ôn tập những tác phẩm nghị luận, văn bản nhật dụng và văn học nước ngoài.

### **II – PHƯƠNG PHÁP VÀ TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC**

#### **1. Phương pháp dạy học**

– Đây là bài học mà SGK soạn dưới hình thức những vấn đề và những câu hỏi. GV cần hướng dẫn cho HS chuẩn bị những nội dung đó trước khi đến lớp.

– GV hướng dẫn cho HS phát biểu ý kiến về từng vấn đề, từng câu hỏi. Có thể chia lớp thành những nhóm nhỏ để thảo luận. Sau đó, đại diện từng nhóm trình bày, cả lớp trao đổi, góp ý. Cuối cùng, GV tổng kết, nhấn mạnh những điểm cần thiết.

## 2. Tiến trình tổ chức dạy học

Cần phải linh hoạt. Sau đây chỉ là một vài gợi ý để GV tham khảo.

### *Câu 1*

*Vợ chồng A Phủ* (Tô Hoài), *Vợ nhặt* (Kim Lân) đều viết về số phận và cảnh ngộ của người nông dân trước Cách mạng tháng Tám năm 1945. Nhưng mỗi tác phẩm lại có những phát hiện riêng về những thân phận khổ nhục trong xã hội cũ.

– *Vợ chồng A Phủ* nói về nỗi khổ nhục của cô Mị, người con dâu gạt nợ của nhà thống lí Pá Tra. Ở lâu trong cái khổ, dưới ách áp bức nặng nề và dai dẳng của thế lực phong kiến và thần quyền ở miền núi, Mị dường như mất đời sống ý thức, cảm giác chai lì, sống lầm lũi cam phận như con rùa trong xó cửa. Mị tê liệt về đời sống tinh thần, sống mà như chết, không còn ý niệm về thời gian, không mong đợi, không hi vọng. Thế nhưng, từ trong đáy sâu tâm hồn Mị vẫn tiềm tàng một sức sống mãnh liệt của một cô gái tài sắc và trẻ trung, khát khao tự do, tình yêu và hạnh phúc. Sức sống ấy gặp những hoàn cảnh thuận lợi nào đó sẽ bùng lên, bùng lên ngày càng mạnh mẽ.

Sự gặp gỡ của Mị – cô con dâu gạt nợ – với A Phủ – người ở trừ nợ nhà thống lí Pá Tra – là sự gặp gỡ ngẫu nhiên mà tất yếu của hai người khốn khổ cùng cảnh ngộ. Mị đã cắt dây trói cứu A Phủ, cùng bỏ trốn với A Phủ, tự giải thoát cuộc đời mình.

– *Vợ nhặt* là một truyện ngắn xuất sắc của Kim Lân viết về tình cảnh người nông dân trước Cách mạng tháng Tám năm 1945. Trong thiên truyện ngắn này, Kim Lân đã làm nổi bật thân phận nghèo hèn của mẹ con Tràng (là dân ngụ cư, nghèo túng không lấy nổi vợ) ; đồng thời, phản ánh tình cảnh thê thảm của người nông dân trong nạn đói khủng khiếp năm 1945. Cảnh ngộ của người đàn bà là “vợ nhặt” của Tràng, câu chuyện nhặt được vợ của Tràng và cảnh nàng dâu mới về nhà chồng đã phơi bày tất cả sự nghèo đói và tình trạng thê thảm của thân phận con người.

## Câu 2

Văn học Việt Nam trong cao trào cả nước chống Mĩ cứu nước (1965 – 1975) tập trung vào chủ đề ca ngợi chủ nghĩa anh hùng cách mạng. *Rừng xà nu* (Nguyễn Trung Thành), *Những đứa con trong gia đình* (Nguyễn Thi) là những tác phẩm xuất sắc viết về chủ đề ấy. Ở *Rừng xà nu*, chủ nghĩa anh hùng thể hiện ở ý thức cộng đồng, ở lòng căm thù giặc sôi sục và tinh thần bất khuất, sức mạnh vùng lên quật khởi, ở sự nối tiếp cách mạng từ thế hệ này đến thế hệ khác. Còn ở *Những đứa con trong gia đình*, chủ nghĩa anh hùng bắt nguồn từ thù nhà gắn với nợ nước, là sự hoà hợp giữa truyền thống gia đình với truyền thống của quê hương và cách mạng đã tạo nên những con người coi đánh giặc để trả thù nhà, đền nợ nước là bổn phận, là lẽ sống.

## Câu 3

Xây dựng tình huống là một trong những vấn đề then chốt của nghệ thuật truyện ngắn. Đối với truyện ngắn, tình huống giữ vai trò là hạt nhân của cấu trúc thể loại. Tình huống chính là cái hoàn cảnh riêng được tạo nên bởi một sự thể hiện đặc biệt, qua đó, cuộc sống được hiện lên đậm đặc nhất và ý đồ tư tưởng của tác giả cũng được bộc lộ sắc nét nhất. Nguyễn Minh Châu quan niệm : Tình huống là “cái tình thế xảy ra truyện”, là “một khoảnh khắc mà trong đó sự sống hiện ra rất đậm đặc”, là cái “khoảnh khắc chứa đựng cả một đời người”. Có ba loại tình huống phổ biến trong truyện ngắn : *tình huống hành động* (mọi tình tiết chủ yếu hướng tới hành động có tính chất bước ngoặt của nhân vật), *tình huống tâm trạng* (chủ yếu hướng tới việc khám phá diễn biến tư tưởng, tình cảm và tâm lí của nhân vật), *tình huống nhận thức* (chủ yếu hướng tới việc cắt nghĩa giây phút “giác ngộ” chân lí của nhân vật).

Tình huống trong truyện *Chiếc thuyền ngoài xa* của Nguyễn Minh Châu là *tình huống nhận thức*. Các tình tiết, chi tiết trong truyện : người đàn ông làng chài đánh vợ, thái độ cam chịu đầy nhẫn nhục của người đàn bà, phản ứng của cậu bé Phác trước hành động vũ phu của người cha, người đàn bà được mời đến toà án huyện để giải quyết bi kịch gia đình,... đều dẫn đến sự bùng nổ, giây phút “giác ngộ” chân lí, làm sáng tỏ nhận thức mới mẻ của nhân vật Đẩu : “Một cái gì mới vừa vỡ ra trong đầu vị Bao Công của cái phố huyện vùng biển”.

#### *Câu 4*

Ý nghĩa tư tưởng của đoạn trích vở kịch *Hồn Trương Ba, da hàng thịt* của Lưu Quang Vũ trước hết thể hiện ở sự phê phán một số biểu hiện tiêu cực của lối sống đương thời. Cần xác định rõ, qua vở kịch, Lưu Quang Vũ đã phê phán quan niệm sống và tình trạng sống như thế nào. Để trả lời câu hỏi này, phải nắm được hai bình diện cơ bản của vở kịch :

- Mâu thuẫn giữa linh hồn và thể xác, giữa đạo đức và tội lỗi.
- Bi kịch của con người không được sống đúng là mình, sống thật với mình.

Từ sự phê phán nói trên, tác phẩm *Hồn Trương Ba, da hàng thịt* gửi gắm một triết lí sâu sắc về lẽ sống, lẽ làm người : Cuộc sống thật đáng quý, nhưng không phải sống thế nào cũng được. Con người phải luôn đấu tranh với bản thân để vươn tới sự thống nhất hài hoà giữa linh hồn và thể xác, hướng tới sự hoàn thiện nhân cách.